

Hawliau Plant yng Nghwricwlwm Cymru 2022

Hawliau dynol yw'r hawliau a'r rhyddfrefnoliau sylfaenol y mae pob un yn y byd yn berchen arnynt. Mae gan blant hawliau dynol penodol dan Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn. Gallwch ddarllen yr hawliau i gyd ar y poster hwn.

Mae gan Gwricwlwm Cymru 2022 rôl pwysig mewn hybu parch at hawliau dynol a hawliau plant. Mae tair prif rhan i addysg hawliau dynol:

- Dysgu am hawliau dynol: codi ymwybyddiaeth o hawliau dynol;
- Dysgu trwy hawliau plant: Datblygu egwyddorion ac agweddau parchus ac ymddygiad sy'n adlewyrchu egwyddorion hawliau dynol
- Dysgu ar gyfer hawliau dynol: Ybrydoli gweithredoedd er mwyn hyrwyddo hawliau dynol yn bellach

Mae Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP) yn tanategu pob Maes Dysgu a Phrofiad a Phedwar Diben y cwricwlwm. Mae'r tablau yma yn dangos sut mae'r Pedwar Diben a'r Meysydd Dysgu a Phrofiad yn hyrwyddo erthyglau sbesiffig CCUHP.

Sut ydy CCUHP yn tanategu Pedwar Diben y cwricwlwm?

ATODIAD A: MAPIO HAWLIAU PLANT A DIBENION Y CWRICWLWM NEWYDD I GYMRU

Diben	CCUHP
Unigolion iach a hyderus sy'n barod i fw bywvddau cvflawn fel aelodau gwerthfawr o'r gymdeithas	
<ul style="list-style-type: none">• yn meddu ar werthoedd diogel ac yn sefydlu eu credoau ysbrydol a moesegol	<ul style="list-style-type: none">• Erthygl 2: Peidio â chamwahaniaethu• Erthygl 7: Cofrestru, enw, cenedligrwydd, gofal• Erthygl 8: Cadw hunaniaeth• Erthygl 13: Rhyddid mynegiant a mynediad iwybodaeth• Erthygl 14: Rhyddid meddwl, cydwybod a chrefydd• Erthygl 29: Nodau addysg• Erthygl 30: Plant grwpiau lleiafrifol/brodorol
<ul style="list-style-type: none">• yn meithrin eu llesiant meddyliol ac emosiynol trwy ddatblygu hyder, gwydnwch ac empathi	<ul style="list-style-type: none">• Erthygl 6: Goroesi a datblygu• Erthygl 24: Iechyd a mynediad i wasanaethau iechyd• Erthygl 29: Nodau addysg

<ul style="list-style-type: none"> • yn cymhwyso gwybodaeth am effaith diet ac ymarfer corff i iechyd corff a meddwl yn eu bywydau beunyddiol 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 6: Goroesi a datblygu • Erthygl 24: Iechyd a mynediad i wasanaethau iechyd • Erthygl 27: Safon byw sy'n dda • Erthygl 31: Hamdden, chwarae a diwylliant
<ul style="list-style-type: none"> • yn gwybod sut mae cael hyd i'r wybodaeth a'r gefnogaeth i gadw'n ddiogel ac yn iach 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 13: Rhyddid mynegiant a mynediad iwybodaeth • Erthygl 16: Hawl i breifatrwydd • Erthygl 17: Mynediad i wybodaeth – cyfryngau torfol • Erthygl 19: Amddiffyniad rhag pob math o drais • Erthygl 32: Amddiffyniad rhag gwaith peryglus • Erthygl 33: Amddiffyniad rhag camddefnyddio sylweddau • Erthygl 34: Amddiffyniad rhag camfanteisiorhywiol • Erthygl 36: Amddiffyniad rhag camfanteisio • Erthygl 39: Ailsefydlu a chefnogaeth
<ul style="list-style-type: none"> • yn cymryd rhan mewn gweithgaredd corfforol 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 24: Iechyd a mynediad i wasanaethau iechyd • Erthygl 31: Hamdden, chwarae a diwylliant
<ul style="list-style-type: none"> • yn gwneud penderfyniadau mesuredig ynghylch ffordd o fyw ac yn rheoli risg 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 12: Hawl i gael eich clywed wrth wneud penderfyniadau • Erthygl 13: Rhyddid mynegiant a mynediad iwybodaeth • Erthygl 24: Iechyd a mynediad i wasanaethau iechyd • Erthygl 28: Mynediad i addysg • Erthygl 29: Nodau addysg • Erthygl 33: Amddiffyniad rhag camddefnyddio sylweddau
<ul style="list-style-type: none"> • yn meddu ar yr hyder i gymryd rhan mewn perfformiad 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 29: Nodau addysg

	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 31: Hamdden, chwarae a diwylliant
<ul style="list-style-type: none"> • yn ffurfio perthnasoedd cadarnhaol sydd wedi'u seilio ar ymddiriedaeth a pharch o'r ddeutu 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 3: Lles pennaf y plentyn • Erthygl 15: Rhyddid i gymdeithasu
<ul style="list-style-type: none"> • yn wynebu ac yn goresgyn her 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 6: Goroesi a datblygu • Erthygl 13: Rhyddid mynegiant a mynediad i wybodaeth • Erthygl 29: Nodau Addysg
<ul style="list-style-type: none"> • yn meddu ar y sgiliau a'r wybodaeth i reoli bywyd beunyddiol mor annibynnol ag y gallant 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 4: Mesurau Gweithredu Cyffredinol • Erthygl 29: Nodau addysg • Erthygl 42: Hybu gwybodaeth a dealltwriaeth o'r Confensiwn

Dysgwyr uchelgeisiol a galluog sy'n barod i ddysgu ar hyd eu bywydau

<ul style="list-style-type: none"> • yn gosod safonau uchel ar eu cyfer eu hunain, gan chwilio am her a'i mwynhau 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 2: Peidio â chamwahaniaethu • Erthygl 29: Nodau addysg
<ul style="list-style-type: none"> • yn datblygu corff o wybodaeth ac yn meddu ar y sgiliau i gysylltu a chymhwyso'r wybodaeth honno mewn gwahanol gyd-destunau 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 29: Nodau addysg
<ul style="list-style-type: none"> • yn cwestiynu ac yn mwynhau datrys problemau 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 29: Nodau addysg
<ul style="list-style-type: none"> • yn gallu cyfathrebu'n effeithiol mewn gwahanol ffurfiau a chyd-destunau, gan ddefnyddio'r Gymraeg a'r Saesneg 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 30: Plant grwpiau lleiafrifol/brodorol
<ul style="list-style-type: none"> • yn gallu esbonio'r syniadau a'r cysyniadau y maent yn dysgu amdanynt 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 29: Nodau addysg
<ul style="list-style-type: none"> • yn gallu defnyddio rhifau yn effeithiol mewn gwahanol gyd-destunau 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 29: Nodau addysg
<ul style="list-style-type: none"> • yn deall sut mae dehongli data a chymhwyso cysyniadau mathemategol 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 29: Nodau addysg
<ul style="list-style-type: none"> • yn defnyddio technolegau digidol yn greadigol i gyfathrebu, canfod a dadansoddi gwybodaeth 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 13: Rhyddid mynegiant a mynediad i wybodaeth • Erthygl 14: Rhyddid meddwl, cydwybod a chrefydd • Erthygl 16: Hawl i breifatrwydd • Erthygl 17: Mynediad i wybodaeth – cyfryngau torfol
<ul style="list-style-type: none"> • yn gwneud gwaith ymchwil ac yn gwerthuso'u canfyddiadau'n feirniadol 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 29: Nodau addysg

Dinasyddion moesegol a gwybodus sy'n barod i fod yn ddinasyddion Cymru a'r byd

<ul style="list-style-type: none"> • yn canfod, yn gwerthuso ac yn defnyddio tystiolaeth wrth lunio barn 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 2: Peidio â chamwahaniaethu • Erthygl 12: Hawl i fod yn rhan o wneud penderfyniadau • Erthygl 13: Rhyddid mynegiant a mynediad i wybodaeth • Erthygl 14: Rhyddid meddwl, cydwybod a chrefydd
---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 17: Mynediad i wybodaeth – cyfryngau torfol • Erthygl 28: Mynediad i addysg • Erthygl 29: Nodau addysg
<ul style="list-style-type: none"> • yn ymgysylltu â materion cyfoes ar sail eu gwybodaeth a'u gwerthoedd 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 1: Cymhwyso'r Confensiwn • Erthygl 2: Peidio â chamwahaniaethu • Erthygl 29: Nodau addysg
<ul style="list-style-type: none"> • yn deall ac yn ymarfer eu cyfrifoldebau a'u hawliau dynol a democrataidd 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 1: Cymhwyso'r Confensiwn • Erthygl 2: Peidio â chamwahaniaethu • Erthygl 4: Mesurau Gweithredu Cyffredinol • Erthygl 42: Hybu gwybodaeth a dealltwriaeth o'r Confensiwn
<ul style="list-style-type: none"> • yn deall ac yn ystyried effaith eu gweithredoedd wrth wneud dewisiadau a chymryd camau 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 12: Yr hawl i fod yn rhan o wneud penderfyniadau • Erthygl 29: Nodau addysg
<ul style="list-style-type: none"> • yn wybodus am eu diwylliant, eu cymuned, eu cymdeithas a'r byd, yn awr ac yn y gorffennol 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 1: Cymhwyso'r Confensiwn • Erthygl 2: Peidio â chamwahaniaethu • Erthygl 8: Cadw hunaniaeth • Erthygl 29: Nodau addysg • Erthygl 30: Plant grwpiau lleiafrifol/brodorol
<ul style="list-style-type: none"> • yn parchu anghenion a hawliau pobl eraill, fel aelod o gymdeithas amrywiol 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 1: Cymhwyso'r Confensiwn • Erthygl 2: Peidio â chamwahaniaethu • Erthygl 3: Lles pennaf plant • Erthygl 4: Mesurau Gweithredu Cyffredinol • Erthygl 8: Cadw hunaniaeth
<ul style="list-style-type: none"> • yn dangos ymrwymiad i gynaliadwyedd y blaned 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 6: Goroesi a datblygu • Erthygl 24: Iechyd a mynediad i wasanaethau iechyd • Erthygl 27: Safon byw sy'n ddigonol

Cyfranwyr llawn menter a chreadigrwydd sy'n barod i chwarae rhan lawn mewn bywyd a gwaith

<ul style="list-style-type: none"> • Cyfranwyr llawn menter a chreadigrwydd sy'n barod i chwarae rhan lawn mewn bywyd a gwaith 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 29: Nodau addysg
<ul style="list-style-type: none"> • yn meddwl yn greadigol i ailfframio a datrys problemau 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 29: Nodau addysg
<ul style="list-style-type: none"> • yn canfod a manteisio ar gyfleoedd 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 1: Cymhwyso'r Confensiwn • Erthygl 2: Peidio â chamwahaniaethu • Erthygl 4: Mesurau Gweithredu Cyffredinol • Erthygl 27: Safon byw sy'n ddigonol • Erthygl 28: Mynediad i addysg • Erthygl 29: Nodau addysg

<ul style="list-style-type: none"> • yn cymryd risgiau a fesurwyd 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 13: Rhyddid mynegiant a mynediad iwybodaeth • Erthygl 29: Nodau addysg
<ul style="list-style-type: none"> • yn arwain ac yn cyflawni gwahanol rolau mewn timau yn effeithiol ac yn gyfrifol 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 15: Rhyddid i gymdeithasu • Erthygl 29: Nodau Addysg
<ul style="list-style-type: none"> • yn mynegi syniadau ac emosiynau trwy wahanolgyfryngau 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 12: Hawl i fod yn rhan o wneud penderfyniadau • Erthygl 13: Rhyddid mynegiant a mynediad iwybodaeth • Erthygl 14: Rhyddid meddwl, cydwybod a chrefydd • Erthygl 16: Hawl i breifatrwydd • Erthygl 17: Mynediad i wybodaeth – cyfryngau torfol
<ul style="list-style-type: none"> • yn rhoi o'u hegni a'u sgiliau er mwyn i bobl eraill elwa 	<ul style="list-style-type: none"> • Erthygl 1: Cymhwyso'r Confensiwn • Erthygl 2: Peidio â chamwahaniaethu • Erthygl 3: Lles pennaf plant • Erthygl 4: Mesurau Gweithredu Cyffredinol • Erthygl 29: Nodau addysg

Sut ydy Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP) yn tanategu'r Meysydd Dysgu a Phrofiad?

Mathemateg a Rhifedd

Mae datrys problemau a rhesymu, a gwneud penderfyniadau rhesymegol, gwybodus, y gellir eu cyfiawnhau, yn galluogi plant i gyfranogi trwy fedru cyrchu gwybodaeth a gwneud penderfyniadau ynghylch eu bywydau eu hunain (Erthyglau 12, 13, 17).

Mae hawl plentyn i ddatblygu sgiliau (Erthygl 29) yn hawl sy'n borth, gan y bydd yn gyfrwng i brofi hawliau eraill. Bydd dysgu yn y Maes Dysgu a Phrofiad hwn yn ehangu ar brofiad plentyn o'i hawliau mewn perthynas â goroesi, llesiant a darpariaeth (Erthyglau 6, 24, 27).

Iechyd a Llesiant

Mae gan y Maes Dysgu a Phrofiad hwn cysylltiadau cryf â sawl hawl amddiffynnol, yn arbennig Erthyglau 19, 33, 34, 36. Mae hefyd gysylltiadau clir â hawliau i oroesi a darpariaeth (Erthyglau 6, 24, 27) ac i beidio â dioddef Camwahaniaethu (Erthygl 2). Mae'r hawliau gwneud penderfyniadau a rhyddid mynegiant (Erthyglau 12 a 13) a hawliau i gyfranogiad diwylliannol a chrefydd (Erthyglau 14, 15 a 31) hefyd yn cael eu hyrwyddo. Mae datblygu perthnasoedd iach hefyd yn cysylltu'r hawliau i gyfranogiad â'r hawl i breifatrwydd (Erthygl 16), yn arbennig wrth drafod technoleg.

Ieithoedd, Llythrennedd a Chyfathrebu

Mae'r Maes Dysgu a Phrofiad hwn yn cefnogi cyfranogiad diwylliannol (yn arbennig Erthyglau 14, 15, 30 a 31) a hefyd hawliau cyfranogol yng nghyswllt rhyddid mynegiant, deall gwybodaeth a gwneud penderfyniadau (Erthyglau 12, 13 a 17). Mae'r Maes Dysgu a Phrofiad hwn hefyd yn hyrwyddo yr hawl i gydraddoldeb: Erthygl 2.

Gwyddoniaeth a Thechnoleg

Mae dysgu yn y Maes Dysgu a Phrofiad hwn yn hyrwyddo hawliau sy'n ymwneud â goroesi, darpariaeth ac amddiffyniad (Erthyglau 6, 24, 27, 33) a hawliau sy'n ymwneud â chyfranogiad, rhyddid mynegiant a gwneud penderfyniadau (yn arbennig Erthyglau 12, 13 ac 17, a hefyd Erthygl 16, yr hawl i breifatrwydd). Mae'r hawliau yma yn cael eu harchwilio fel rhan o ystyriaethau

moesegol ynghylch datblygu a chymhwyso gwyddoniaeth a thechnoleg.

Y Dyniaethau

Mae'r Maes Dysgu a Phrofiad hwn yn hyrwyddo hawliau goroesi (yn arbennig 6, 24). Mae gan ddysgu sy'n gysylltiedig â dinasyddiaeth egywddorol a gwybodus perthynas cryf gyda hawliau yng nghyswllt cyfranogiad a rhyddid mynegiant (12, 13, 15, 17). Yn ogystal mae'r Maes hwn yn hyrwyddo yr hawl i beidio â dioddef Camwahaniaethu (Erthygl 2) a hawliau i gyfranogiad diwyllianol (yn arbennig Erthyglau 14, 30, 31). Mae'r Maes hefyd yn hyrwyddo Erthygl 4 ac Erthygl 42, yr hawl sydd gan bob plentyn a pherson ifanc i wybod am CCUHP..

Y Celfyddydau Mynegiannol

Erthyglau sy'n bwydo i linyddau a naratif y Maes Dysgu a Phrofiad hwn yw'r hawliau i gael rhyddid mynegiant a chyfranogiad (Erthyglau 12 ac 13), hawliau i gyfranogiad diwyllianol (Erthyglau 15 a 31) a'r hawliau i hunaniaeth (Erthyglau 2, 7 a 30). Mae'r llinyn hefyd yn creu cysylltiadau â phwysigrwydd y Maes Dysgu a Phrofiad hwn o ran mynediad pobl ifanc i iechyd a llesiant (Erthygl 24) ac mae'r Maes Dysgu a Phrofiad hwn yn ymhelaethu ar rôl y celfyddydau mynegiannol wrth ddatblygu sgiliau a doniau plentyn yn llawn (Erthygl 29).

Adnoddau Ychwanegol

- Cynlluniau Llysgenhaddon y Comisiynydd yn cynnig adnoddau a chanllawiau i ysgolion i ddatblygu eu gwaith ar hawliau plant. Does dim cost i ymuno.
- Canllaw ar gyfer sefydliadau addysg o'r enw y Ffordd Gywir: Dull Gweithredu Seiliedig ar Hawliau Plant yng Nghymru. Mae'r canllaw yn cynnig fframwaith ymarferol, yn seiliedig ar egwyddorion CCUHP, ac yn cynnwys enghreifftiau o waith da.
- Papur safbwynt polisi ar addysg hawliau dynol yn y cwricwlwm newydd sy'n esbonio pam fod angen i hawliau plant bod yn ganolog i'r cwricwlwm